

Pensaments sobre el prodigiós penis de la papallona monarca

Lig als *Pensaments* de Joubert, en la bella edició publicada per Proa (traducció de Joan Casas): “Hi ha homes inconstants perquè no estimen cap dona. Jo sóc inconstant perquè les estimo totes.” La frase em fa pensar, com moltes altres d’aquest autor, que tant respectaven Eugeni d’Ors i Josep Pla. De vegades, no sé què vol dir exactament, però cada frase és una càpsula de saviesa, que pot donar peu a tot un llarg article. Just el contrari d’allò que ell practicava, sempre encaparrat a condensar tot un llibre en una pàgina, i tota una pàgina en una ratlla. “Tot allò que és bell és indeterminat”, diu en un altre aforisme. No ho sé, per a mi és a l’inrevés: la bellesa naix de la determinació, de la possibilitat de delimitar alguna cosa de la naturalesa i de traure’n substància.

Almenys això en pense. La primera vegada que vaig descobrir una papallona monarca al sud d’Alacant em vaig endur una agradable sorpresa. Era un exemplar migrador, possiblement procedent de les illes Canàries. Aquesta papallona és ben coneguda perquè es reuneix en prodigiosos eixams, de milers d’individus, que de sobte envaeixen tota una zona, arraïmant-se uns exemplars damunt dels altres. Les seues rutes migratòries, de llargues distàncies, resulten del tot inesperades per a un invertebrat, com s’esdevé amb les poblacions que arriben cada any a Mèxic, provinents de la zona dels Grans Llacs del nord dels Estats Units, i que recorren distàncies fins de 4.000 quilòmetres. Les monarques passen l’hivern a les zones més càlides, i després, a la primavera, refan la ruta a l’inrevés. Aleshores és quan s’esdevé l’aparellament i la posta: les femelles gràvides van dipositant els ous sobre plantes de la família de les asclepiadàcies, un grup de vegetals amb importants compostos secundaris, que fan que les erugues i els adults siguin molt indigestes per als ocells.

Aquest és, a grans trets, el cicle biològic d’un dels éssers vius més fascinants del planeta. “Tot allò que és bell és indeterminat”, diu Joubert; tanmateix, en aquest cas, si aprofundim i no ens quedem en la superfície —és a dir, en la bellesa externa

Martí Domínguez

JOSE LUIS INESTA

de la papallona-, n’apreciem molt millor el prodigiós potencial biològic. Aquell eixam de milers d’exemplars buscant un bon redós per a l’hivern és una mena de núvol tòxic que cap ocell no gosa empaitar i que facilita el llarg i perillós viatge migratori. Però, al mateix temps, el retorn és un viatge de caire sexual, el moment d’aparellar-se, de copular, de projectar els gens. Si el viatge cap al sud és en cerca del refugi, el retorn cap el nord és el moment d’immortalitzar-se.

I, és clar, cal assegurar-se de no errar el tret al darrer moment. La biòloga Michelle Solensky, del College of Wooster d’Ohio, ha demostrat en un article publicat a *Animal Behaviour* (DOI: 10.1016/j.anbehav.2008.10.026), que els mascles de la monarca disposen d’un sensor al penis que

els permet d’alguna manera d’avaluar el grau de fertilitat de la femella. Poden detectar si la bossa femenina és quasi buida o bé si és plena a vessar, quasi com, en paraules de Solensky, si es tractara del “dipòsit de gasolina d’un automòbil”. Si detecten que és plena abandonaran la femella o bé hi injectaran una gran quantitat d’esperma per a competir i, si és possible, desallotjar l’esperma aliè; i si és quasi buida, també hi injectaran una gran quantitat d’esperma, però de més baixa qualitat, amb un gran nombre d’espermatozoides sense nucli. La raó d’aquest comportament sembla que és per a enganyar els altres mascles: fer-los creure que el dipòsit és ple i descoratjar-los d’iniciar la còpula. D’aquesta manera, podria ser que el penis de la monarca haguera evolucionat no sols per a la còpula necessària, sinó també com una mena de sensor finíssim capaç de discriminar la quantitat d’espermatozoides que porta la femella.

Ah, pacient lector, convindreu que en aquest sentit allò *determinat* és del tot indispensable. Si mirem una papallona monarca sense saber res de tot aquest entrellat podem admirar-ne els atractius colors, però ens perdrem la part més sucosa i substancial de l’aventura de viure. “Qui no s’ha observat a si mateix porta a dins una experiència que ignora” diu Joubert en un aforisme cèlebre. No en tinc cap mena de dubte. Si amb la monarca passa tot açò, què no serà amb l’home!